

Hva skjer med pengene i Lillesand?

Kommuneøkonomi er fullt av ord som «netto driftsresultat», «disposisjonsfond» og «behovskorrigert avvik». Men bak ordene handler det om noe alle kjenner: **inntekter, regninger, sparepenger og lån**. Dette heftet forklarer — uten fagspråk — hva en grundig gjennomgang av Lillesands økonomi fant. Og Lillesand har en krevende situasjon: en liten kommune som brukte opp hele sparekontoen, så vidt unngikk statlig overstyring, og nå må stramme inn på begge sider — både kutte og kreve inn mer.

0 kr

så mye var igjen på den frie sparekontoen etter 2024. Disposisjonsfondet ble tømt helt — kommunen står uten buffer

9 mill.

så mye fikk Lillesand i nødhjelp fra staten «i tolvte time» — trolig det som reddet kommunen fra statlig overstyring (ROBEK)

2 i 1

kommunen kutter bemanning OG øker eiendomsskatten samtidig. En liten kommune som må bruke begge knapper på én gang

Tenk på kommunen som en husholdning: Lillesand «tjener» moderat — skatt og overføringer fra staten. Det meste går til faste «regninger»: skole, barnehage, eldreomsorg, helse. Men over flere år har familien brukt litt mer enn den tjener. I 2024 var **hele sparekontoen tom**, og familien var så nær å bli satt under «økonomisk formynderskap» at banken (staten) måtte gi et nødlån i siste liten. Familien har dessuten et stort boliglån. Nå må de gjøre to ting samtidig: kutte i hverdagsutgiftene og skaffe mer inntekt. Det er omtrent det som skjer i Lillesand nå.

Grunnlaget for dette heftet er en full analyse bygget på åpne offentlige tall (SSB, Statsforvalteren, kommunens egne rapporter, tilsyn og budsjetter). Den tekniske rapporten viser alle kilder og utregninger. Hovedtallene her er fra 2025 — det siste året med endelige, reviderte tall (publisert 16. juni 2026).

Lillesand bruker mer enn forventet på barn og skole — men mindre på eldreomsorg

For å sammenligne kommuner rettferdig kan man ikke bare se på kronebeløp — en kommune med mange barn trenger mer skole, en med mange eldre trenger mer omsorg. Staten har derfor et eget regnestykke som sier hva hver kommune *burde* trenge med akkurat sin befolkning. Vi har sammenlignet Lillesands faktiske forbruk med dette «forventet behov»-tallet:

OMRÅDE	MER/MINDRE ENN FORVENTET PER ÅR	HVA BETYR DET?
Barnehage	17 mill. mer	Lillesands dyreste «pluss» — og det vokser
Grunnskole	8 mill. mer	Over forventet — men avstanden krymper raskt
Sosialhjelp m.m.	6 mill. mer	Over forventet, men nesten halvert fra året før
Barnevern	1 mill. mindre	Nær forventet — drives sammen med Kristiansand
Helsetjenester (legevakt, helsestasjon m.m.)	5 mill. mindre	Under forventet
Administrasjon («byråkratiet»)	8 mill. mindre	Godt under forventet
Eldreomsorg og hjemmetjenester	13 mill. mindre	Drives stadig mer nøkternt — akkurat når de eldre blir flere. Les neste side

Det viktige: Lillesand bruker mer enn forventet på de yngste (barnehage og skole), men *mindre* enn forventet på de eldste. Og forskjellen er i bevegelse: bare ett år tidligere lå eldreomsorgen nesten på forventet nivå (2 millioner under). Nå er den 13 millioner under — samtidig som antallet eldre øker. Skolen, derimot, lå 12 millioner over for ett år siden, og er nede i 8 nå. Pengene flytter seg altså i feil retning i forhold til hvem som faktisk blir flere.

Kort sagt: Lillesand er en kommune der **regnestykket peker to veier samtidig**. De eldste blir flere, men eldreomsorgen får mindre enn forventet. Barna blir færre, men skolen koster fortsatt mer enn forventet. På de neste sidene forklarer vi hvorfor det skjer — og hva kommunen prøver å gjøre med det.

Hvorfor får eldreomsorgen mindre, akkurat når de eldre blir flere?

Dette er den viktigste saken i hele analysen. Kommunens egne planer viser to ting som trekker i hver sin retning: **behovet for eldreomsorg stiger kraftig** (det blir mange flere over 80 år), mens **behovet for skole faller** — om noen år vil Lillesand ha rundt 80 prosent så mange grunnskoleelever som i dag.

- **Eldreomsorgen henger etter behovet.** Når de eldre blir flere, må eldreomsorgen egentlig vokse. Men under et stramt budsjett har kommunen ikke klart å trappe opp i takt. Derfor blir gapet til «forventet behov» større år for år — fra 2 millioner under i 2024 til 13 millioner under i 2025. Dette er **ikke et tegn på at kommunen er smart og effektiv**; det er et tegn på at en tjeneste som burde vokse, i stedet blir presset ned.
- **Skolen bærer et kostnadsnivå fra «den gamle» elevmengden.** Når elevtallet faller, men man fortsatt har like mange skoler og klasser, blir skolen «dyrere enn forventet» — ikke fordi den er dårlig (karakterene er gode), men fordi strukturen er bygget for flere barn enn kommunen nå har.

Kort sagt: Lillesand bruker mest der behovet er på vei *ned* (skole) og minst der behovet er på vei *opp* (eldreomsorg). Kommunen jobber med en egen utredning om skolestruktur (2025) for å tilpasse antall skoler til færre elever — der finnes det penger å spare uten å svekke kvaliteten. Men på eldreomsorgen er det motsatt: her er det ikke mer å «spare» uten at det går ut over de gamle.

Et varsko: Eldreomsorgen i Lillesand er svært bemanningsbasert — nesten alt er lønn, lite kjøpes fra private. Det betyr at når kommunen kutter bemanning for å spare penger, treffer det eldreomsorgen rett i kjernen. Og kommunen har samtidig høyere sykefravær blant de ansatte enn landsgjennomsnittet (8,7 mot 7,7 prosent), noe som i seg selv koster penger og sliter på de som er igjen.

Tom sparekonto, høyt lån — og innstramming på begge sider

1,7 %

så lite står igjen på sparekontoen («disposisjonsfondet») målt mot årsinntekten — etter at den ble tømt i 2024

1,1 %

av inntektene ble til overs i 2025 — tynt, og under det staten anbefaler. Lite å gå på

113 %

kommunens lån er litt større enn en hel årsinntekt — høyt for en liten kommune

Her er den ærlige historien. Mange Agder-kommuner har et «arvefond» fra salg av kraftaksjer som de kan lene seg på i dårlige tider. **Lillesand har ikke noe slikt fond.** Den eneste bufferen var en helt vanlig sparekonto — og den ble tømt.

Hvordan sparekontoen ble tom

Over flere år har Lillesand brukt litt mer enn kommunen tjener. I 2024 endte det med et merforbruk på 11,5 millioner kroner, og **hele sparekontoen ble brukt opp**. Det var så vidt kommunen klarte å holde seg under grensen for å bli satt på «ROBEK-lista» — en statlig liste over kommuner som mister retten til å styre egen økonomi fritt. Et nødtilskudd på **9 millioner kroner fra staten** berget trolig kommunen i siste liten. Ordføreren sa det kom «veldig i tolvte time» — men skulle ønske det var «noko meir».

Innstramming på begge sider

Kommunedirektøren la fram et budsjett med navnet «**Tid for omstilling**» og en klar diagnose: «over tid har kommunen hatt et driftsnivå høyere enn inntektene — det kan ikke fortsette». Løsningen er to grep på én gang: **kutte bemanning** og **øke inntektene**. Innbyggerne vil merke begge deler — som ordene i budsjettet sier: «reduerte tjenester og økt eiendomsskatt».

Eiendomsskatten er allerede tatt i bruk: I motsetning til mange rike kommuner *har* Lillesand eiendomsskatt — og kommunen valgte å øke den for 2025 (eiendomsverdiene ble justert opp 5 prosent). Satsen er 3 promille for bolig og fritidsbolig, 4 promille for annen eiendom, med et bunnfradrag på 300 000 kroner per bolig. Det betyr at Lillesand allerede bruker den inntektsknappen som rike kommuner ofte lar stå urørt. En liten kommune uten buffer har ikke råd til å la være.

Det ærlige bildet er altså ikke at Lillesand «sløser». Det er en liten kommune uten finansiell pute som etter år med drift over evne nå må stramme inn på begge sider samtidig — og som er sårbar hvis de statlige overføringene svikter.

Liten ordliste — «gresk» oversatt til norsk

Netto driftsresultat

Det som er igjen av årets inntekter når alle regninger og renter er betalt. I 2025 hadde Lillesand bare 1,1 % igjen — under det staten anbefaler (1,75 %). Det betyr lite å gå på hvis noe uventet skjer.

Disposisjonsfond

Kommunens sparekonto — penger som i prinsippet kan brukes når noe svikter. Måles i prosent av årsinntekten. Lillesand: bare 1,7 % — fordi fondet ble tømt helt i 2024.

ROBEK

En statlig liste over kommuner med så dårlig økonomi at de mister retten til å bestemme fritt over egen pengebruk — staten må godkjenne større beslutninger. Lillesand unngikk så vidt listen, blant annet takket være et statlig nødtilskudd på 9 millioner kroner.

Behovskorrigert / utgiftsbehov

Statens regnestykke for hva en kommune burde trenge, ut fra hvor mange barn, unge og eldre den har. Det gjør det mulig å sammenligne Lillesand rettferdig med helt ulike kommuner — og det er dette som viser at kommunen bruker mer enn forventet på barn og skole, men mindre på eldreomsorg.

Netto lånegjeld

Kommunens «boliglån». Lillesands gjeld er litt større enn en hel årsinntekt (113 %) — høyt for en liten kommune, og en viktig grunn til at kommunen må stramme inn.

Eiendomsskatt

En skatt kommunen kan velge å kreve inn på eiendommer. Lillesand har den allerede, og valgte å øke den for 2025 — en aktivt brukt inntektskilde, ikke et tabu.

Endelige tall

2025-tallene er nå endelige (reviderte), publisert av SSB 16. juni 2026, og er hovedåret i dette heftet. 2024-tallene står igjen som sammenligning. Alle hovedkonklusjoner bygger på endelige tall.

Hvor kommer tallene fra?

Alt bygger på åpne kilder: Statistisk sentralbyrå (KOSTRA), statens fordelingssystem, Statsforvalteren i Agder, Lillesands egne rapporter og budsjetter («Tid for omstilling», skolestruktur-utredningen 2025) og statlige tilsyn. Hver eneste tallpåstand er sporbar til kilden. For en liten kommune er kildetilfanget tynnere enn for store byer — derfor er analysen ærlig om hva som ikke lot seg finne.

Folkeversjon, oppdatert 16. juni 2026. Tall i millioner kroner der annet ikke er sagt; hovedår 2025 (2024 som sammenligning). Viktig presisering: når analysen sier at noe koster «mindre enn forventet», betyr det ikke at tilbudet er godt — det kan tvert imot bety at en tjeneste som burde vokse (eldreomsorgen) blir presset for langt ned. Og når noe koster «mer enn forventet», betyr det ikke sløsing, men ofte en struktur som ennå ikke er tilpasset en befolkning i endring. Poenget er at valgene bør tas med åpne øyne, og at noen må si hva som skal betale for hva.